Perspectiva ortodoxa asupra lumii

de Parintele Serafim Rose

Inainte de a incepe conferinta, va voi spune un cuvant sau doua despre cat de important este sa avem o perspectiva ortodoxa asupra lumii si de ce este mai dificil de elaborat una astazi decat in secolele trecute.

In secolele trecute – de exemplu, in Rusia secolului al 19-lea – perspectiva ortodoxa asupra lumii era o parte fundamentala a vietii ortodoxe si era sustinuta de viata dimprejur. Nici macar nu era necesar sa se vorbeasca de ea ca fiind ceva separat – traiai Ortodoxia in armonie cu societatea ortodoxa ce te inconjura, si aveai o perspectiva ortodoxa asupra lumii asigurata de Biserica si de societate. In multe tari, chiar guvernul marturisea Ortodoxia, care se gasea in centrul functiunilor publice, iar regele sau conducatorul insusi era, din punct de vedere istoric, primul laic ortodox, avand responsabilitatea de a oferi un exemplu crestin tuturor supusilor sai. Fiecare oras avea biserici ortodoxe, si in multe din ele se tineau slujbe in fiecare zi, dimineata si seara. Se gaseau manastiri in toate marile localitati, in multe orase, in afara oraselor, si la tara, in pustiuri si in salbaticie. In Rusia existau peste 1000 de manastiri organizate oficial, pe langa multe alte grupari neoficiale. Monahismul era o parte acceptata a vietii. Multe familii chiar aveau in randul lor o sora sau un frate, unchi, nas, var sau pe cineva care era calugar sau calugarita, adaugandu-se celorlalte feluri de viata ortodoxa: oameni care peregrinau din manastire in manastire, si nebuni pentru Hristos. Intregul mod de viata cuprindea genurile ortodoxe de oameni, dintre care, desigur, monahismul este cel principal. Obiceiurile ortodoxe faceau parte din viata cotidiana. Majoritatea cartilor celor mai citite erau ortodoxe. Viata de zi cu zi era dificila pentru majoritatea oamenilor: ei trebuiau sa munceasca din greu pentru a supravietui, speranta de viata nu era mare, moartea era o realitate intalnita des – toate acestea intarind invatatura Bisericii asupra realitatii si vecinatatii celeilalte lumi. Trairea unei vieti ortodoxe in astfel de conditii era de fapt acelasi lucru cu a avea o perspectiva ortodoxa asupra lumii, si nu era mare nevoie sa se discute un astfel de subiect.

Astazi, pe de alta parte, toate acestea s-au schimbat. Ortodoxia noastra este o insulita in mijlocul unei lumi care opereaza dupa principii complet diferite – si cu fiecare zi aceste principii se schimba in mai rau, instrainandu-ne tot mai mult de ea. Multi oameni sunt ispititi sa isi imparta vietile in doua categorii distincte: viata cotidiana pe care o ducem la servici, cu prietenii lumesti, in afacerea noastra lumeasca, si ortodoxia, pe care o traim Duminicile si in alte zile ale saptamanii, cand avem timp pentru ea. Dar perspectiva unei asemenea persoane asupra lumii, daca o urmariti indeaproape, este adesea un amestec ciudat de valori crestine si valori lumesti, care in realitate nu pot sta laolalta. Scopul acestei

conferinte este sa vedem cum pot incepe oamenii din ziua de azi sa isi elaboreze, dintr-o singura bucata, perspectiva lor asupra lumii, sa aiba o perspectiva *in totalitate* Ortodoxa.

Ortodoxia este viata. Daca nu traim ortodoxia, pur si simplu nu suntem ortodocsi, indiferent de ce convingeri formale am avea.

Viata in lumea noastra contemporana a devenit extrem de artificiala, de nesigura, de naucitoare. Ortodoxia, este adevarat, are o viata proprie, dar se afla si in legatura cu viata lumii dimprejurul ei, si astfel viata crestinului ortodox, chiar si atunci cand este cu adevarat ortodox, nu poate sa nu reflecte lumea in vreun fel. Un soi de nesiguranta si confuzie a intrat, de asemenea, in viata ortodoxa a vremilor noastre. In aceasta conferinta vom incerca sa analizam viata contemporana, iar apoi cea ortodoxa, pentru a vedea cum ne putem implini cat mai bine obligatiile noastre crestine de a duce *viata celeilalte lumi*, chiar si in aceste vremuri teribile, si de a avea o viziune crestina ortodoxa a intregii vieti care ne va permite sa supravietuim acestor vremuri, cu credinta neschimbata.

Viata cotidiana a devenit nefireasca

Oricine priveste viata noastra contemporana din perspectiva vietii normale duse de oamenii vremilor de mai dinainte – sa zicem din Rusia, din America, sau din oricare alta tara a Europei Occidentale din secolul al 19-lea – nu poate sa nu fie izbit de cat de *anormala* a devenit viata din ziua de astazi. Intregul concept al autoritatii si al ascultarii, al decentei si al politetei, al comportarii publice si private – toate s-au schimbat dramatic, s-au intors cu susul in jos, in afara unor grupulete izolate de oameni – de obicei crestini de vreun fel – care incearca sa pastreze un mod de viata asa-zis de „moda veche”.

Viata noastra anormala de astazi poate fi caracterizata ca fiind *rasfatata, ghiftuita.* Din frageda pruncie, copilul de azi este tratat, ca o regula generala, drept un mic zeu sau o zeita in familie: toanele ii sunt ascultate, dorintele implinite; este inconjurat de jucarii, distractii, placeri; nu este educat si crescut conform principiilor stricte ale comportamentului crestin, ci lasat sa se dezvolte asa cum tind dorintele sale. Este suficient ca el sa spuna „Vreau asta!” sau „N-o s-o fac!”, pentru ca parintii sai indatoritori sa i se plece in fata-i si sa il lase sa faca precum doreste. Poate aceasta nu se intampla *tot* timpul in *fiecare* familie, dar se petrece suficient de des pentru a fi *regula* educatiei contemporane a copiilor, si chiar si cei mai bine intentionati parinti nu scapa pe deplin acestei influente. Chiar daca parintii incearca sa isi creasca copiii cu strictete, cei din jurul lor incearca sa faca altceva. Trebuie ca ei sa ia in consideratie acest lucru, atunci cand isi educa copilul.

Cand un astfel de copil devine adult, se inconjoara, in mod natural, cu aceleasi lucruri cu care a fost obisnuit din copilarie: placeri, distractii si jucarii pentru cei mari. Viata lui devine o cautare continua dupa „distractie” care, apropo, este un cuvant complet necunoscut in orice alt vocabular; in Rusia secolului al 19-lea sau in orice alta civilizatie serioasa nu s-ar fi inteles ce inseamna acest cuvant. Viata este o cautare constanta dupa „distractie”, care este atat de goala de orice inteles serios, incat un vizitator din orice tara a secolului al 19-lea, privind la programele noastre populare de televiziune, la parcurile de distractii, la reclame, filme, muzica – la aproape orice aspect al culturii noastre de masa – ar crede ca a nimerit intr-un tinut de imbecili care si-au pierdut orice contact cu realitatea. Este un lucru pe care noi nu prea il luam adesea in consideratie, deoarece traim in societatea aceasta, luand-o asa cum este.

Unii observatori recenti ai vietii noastre contemporane au numit tineretul de astazi „generatia eu” si vremurile noastre „evul narcisismului”, caracterizat de veneratia si fascinatia pentru sine care impiedica dezvoltarea unei vieti normale. Altii au vorbit de un univers de „plastic” sau de o lume de vis, in care atat de multi oameni traiesc astazi, incapabili sa infrunte ori sa inteleaga realitatea lumii ce ii inconjoara sau a problemelor din launtrul lor.

Cand „generatia eu” se intoarce catre religie – ceea ce s-a intamplat extrem de des in ultimele decenii – o face de obicei catre o forma de religie de „plastic” sau fantastica: o religie a „dezvoltarii de sine” (in care sinele ramane obiectul venerarii), a spalarii creierului si a controlului mintii, a unor guru si swami zeificati, a unei goane dupa OZN-uri si fiinte „extra-terestre”, a unor stari si simtiri spirituale anormale. Nu vom analiza aici toate aceste manifestari, care probabil ca sunt indeajuns de familiare multora, doar vom discuta putin mai tarziu cum influenteaza acestea viata duhovniceasca a crestinilor ortodocsi din zilele noastre.

Este important sa realizam, incercand sa ducem astazi o viata crestina, ca lumea care a fost zamislita de vremurile noastre indestulate, ridica cerinte asupra sufletului, fie in religie ori in viata lumeasca, pe care trebuie sa le numim *totalitare.* Fapt usor de vazut la sectele deformatoare ale mintii care au avut parte de atat de multa publicitate in ultimii ani, si care reclama supunere deplina catre un „om sfant” auto-creat; dar este la fel de vadit in viata lumeasca, unde o persoana se confrunta nu numai cu o ispita individuala intr-un loc sau altul, ci cu o stare constanta de ispitire care ataca, fie in muzica de fundal ce se aude peste tot prin magazine si firme, fie in muzica rock care ajunge pana si in taberele si potecile din padure, fie in semnele publice si panourile de afisaj de pe strazi, si in insesi caminele, unde televiziunea devine adesea stapanul ascuns al gospodariei, dictand valori, opinii si gusturi moderne. Daca aveti copii mici, stiti cat este de adevarat; cand acestia au vazut ceva la televizor, cat de dificila este lupta impotriva acestei pareri noi, instituita cu autoritatea televiziunii. Mesajul acestei ispite universale care ii ataca astazi pe oameni – destul de fatis in formele ei lumesti, dar de obicei mult mai ascuns in formele religioase – este:

Traieste pentru prezent, distreaza-te, relaxeaza-te, simte-te comfortabil. In spatele acestui mesaj se afla un alt glas in surdina, mult mai sinistru, care este exprimat deschis numai in tarile oficial atee, ce se gasesc, in aceasta privinta, cu un pas inaintea lumii libere. De fapt, ar trebui sa realizam ca ceea ce se intampla in lumea de astazi, fie ca se petrece in spatele Cortinei de Fier sau in lumea libera, este ceva asemanator. Sunt diferite variatiuni ale aceluiasi lucru, un atac ce are scopul de a ne dobandi sufletul. In tarile comuniste, cu o doctrina oficiala a ateismului, ti se spune pe fata ca trebuie sa: uiti de Dumnezeu si de orice alta viata in afara celei actuale; sa indepartezi din viata ta frica de Dumnezeu si respectul pentru lucrurile sfinte; sa ii privesti pe cei ce inca mai cred in Dumnezeu, de „moda veche", ca pe niste dusmani ce trebuie eliminati. Cineva ar putea lua ca emblema a vremilor noastre lipsite de griji, iubitoare de distractii, inchinatoare la sine, „Disneyland"-ul nostru american; daca este astfel, nu ar trebui sa neglijam a vedea in spatele lui emblema mult mai sinistra care arata incotro se indreapta cu adevarat „generatia eu": Gulagul sovietic, lantul de tabere de concentrare care domina deja viata a aproape jumatate din populatia lumii.

Doua abordari gresite ale vietii duhovnicesti

Dar, ar putea intreba cineva, ce au de a face toate acestea cu noi, care incercam sa ducem, pe cat de bine putem, o viata treaza de crestini ortodocsi? Au de a face mult cu noi. Trebuie sa constientizam ca viata ce ne inconjoara este locul in care ne *incepem* viata crestina. Indiferent ce facem cu viata noastra, indiferent cat de mult continut crestin ii dam, tot mai pastreaza asupra ei ceva din amprenta „generatiei eu", si trebuie sa fim indeajuns de smeriti pentru a observa aceasta. De aici trebuie inceput.

Exista doua abordari gresite ale vietii ce ne inconjoara, pe care multi le urmeaza astazi, gandindu-se ca, cumva, aceasta este ceea ce ar trebui sa faca crestinii ortodocsi. O abordare – cea mai des intalnita – este pur si simplu *sa mergi in pas cu vremurile*: sa te adaptezi la muzica rock, la obiceiurile si gusturile moderne, la intregul ritm al zgomotoasei noastre vieti moderne. Deseori parintii mai de moda veche vor avea putine legaturi cu aceasta viata si isi vor trai propriile vieti mai mult sau mai putin in izolare, dar vor zambi vazandu-si copiii urmand ultimelor mode nebunesti si gandindu-se ca este ceva inofensiv.

Aceasta cale este un dezastru total pentru viata crestina; este moartea sufletului. Unii mai pot duce o viata exterioara respectabila fara sa lupte impotriva duhului vremilor, dar launtric ei sunt morti sau muribunzi; si – cel mai trist lucru dintre toate – copiii lor vor plati pretul, prin diferite tulburari si boli psihice si spirituale, care devin din ce in ce mai obisnuite. Unul din membrii conducatori ai sectei sinucigase care a sfarsit-o atat de spectaculos acum patru ani in Jonestown era tanara fiica a unui preot ortodox grec; formatii rock sataniste precum KISS – „Kids in Satan's Service" („Copii in slujba lui Satan") – sunt constituite din tineri

rusi fosti ortodocsi; majoritatea membrilor templului satanei din San Francisco, potrivit unui studiu sociologic recent – sunt baieti ortodocsi. Acestea sunt numai cateva din cazurile cele mai izbitoare; cei mai multi dintre tinerii ortodocsi nu merg atat de departe – ei doar se amesteca cu lumea anti-crestina din jurul lor si inceteaza sa mai fie exemple ale vreunui fel de crestinatate pentru cei din jur.

Acest lucru este gresit. Crestinul trebuie sa fie diferit de lume, deasupra lumii nefiresti, anormale, de astazi, si acesta trebuie sa fie unul din lucrurile fundamentale pe care sa le stie ca o componenta a educatiei sale crestine. Altminteri nu are nici un sens sa ne numim crestini – cu atat mai putin crestini *ortodocsi*.

Abordarea gresita ce se afla la extrema opusa este una care ar putea fi numita falsa spiritualitate. Pe masura ce traducerile cartilor ortodoxe despre viata duhovniceasca devin tot mai disponibile, si un vocabular ortodox de lupta duhovniceasca pluteste tot mai mult in atmosfera, apare un numar crescand de oameni ce vorbesc despre isihasm, Rugaciunea lui Iisus, viata ascetica, stari inalte de rugaciune si de cei mai inaltati Sfinti Parinti ca Sf. Simeon Noul Teolog, Sf. Grigorie Palama si Sf. Grigorie Sinaitul. Este foarte bine sa fim constienti de aceasta parte cu adevarat inalta a vietii duhovnicesti ortodoxe si sa ii veneram pe marii sfinti care chiar au trait-o; dar daca nu avem o constienta *foarte* realista si *foarte* smerita a cat de departe suntem de viata isihasta noi, toti cei de astazi, si cat de putin pregatiti suntem chiar si sa ne apropiem de ea, interesul in ea va fi doar inca una din exprimarile universului nostru de plastic, centrat asupra sinelui. „Generatia-eu devine isihasta!” – este ceea ce incearca unii sa faca astazi; dar in realitate adauga doar un joc nou numit „isihasm” atractiilor Disneyland-ului.

Acum exista carti cu acest subiect, ce sunt extrem de populare. De fapt, romano-catolicii sunt foarte interesati in aceste treburi, sub influenta ortodoxa, si influenteaza ei insisi pe alti ortodocsi. De exemplu, exista un preot iezuit, Par. George Maloney, care scrie tot felul de carti pe aceasta tema si ii traduce pe Sf. Macarie cel Mare si pe Sf. Simeon Noul Teolog, incercand sa ii determine pe oameni sa fie in viata de zi cu zi isihasti. Au tot felul de interpretari, de obicei „harismatice”; oamenii sunt inspirati de Duhul Sfant, se presupune, si preiau toate aceste discipline pe care le avem de la Sfintii Parinti, dar care sunt la mare departare de nivelul la care ne aflam astazi. Este un lucru extrem de neserios. Mai este o doamna, Catherine de Hueck Doherty (de fapt, ea s-a nascut in Rusia si a devenit romano-catolica), care scrie carti despre *Poustinia*, viata in pustie, si *Molchanie*, viata in tacere, si toate aceste lucruri pe care incerca sa le introduca in viata asa cum ai face cu moda unei noi prajituri. Acesta, desigur, este un lucru foarte lipsit de seriozitate si un semn al vremilor foarte tragic. Genul acesta de lucruri inalte este folosit de catre oameni care nu au habar despre ce este vorba. Pentru unii este doar un obicei sau o joaca; pentru altii, care il iau in serios, poate fi o mare drama. Ei cred ca duc un fel de viata inaltata, dar in realitate nu constientizeaza problemele ce se gasesc in launtrul lor.

Voi mai accentua inca o data ca *ambele* extreme trebuie evitate – atat desertaciunea lumeasca cat si super-spiritualitatea – dar aceasta nu inseamna ca nu ar trebui sa avem o constiinta realista a cerintelor legitime pe care ni le ridica lumea, sau ca ar trebui sa incetam a respecta si a primi povatuirea marilor Parinti isihasti si a folosi rugaciunea lui Iisus noi insine, pe masura propriilor stramtorari si putinte. Trebuie doar sa fie la nivelul nostru, aici, jos, pe pamant. Ideea este – si este una absolut necesara supravietuirii noastre ca si crestini ortodocsi in ziua de azi – ca trebuie sa constientizam situatia noastra ca si crestini ortodocsi astazi; trebuie sa constientizam cu profunzime ce fel de timpuri traim, cat de putin stim si simtim cu adevarat Ortodoxia, cat de departe suntem nu doar de sfintii vremilor de mult trecute, ci chiar de crestinii ortodocsi obisnuiti de acum o suta de ani sau chiar de acum o generatie, si cat de mult trebuie sa ne smerim doar ca sa *supravietuim* ca si crestini ortodocsi in ziua de astazi.

Ce putem face

Mai exact, ce putem face pentru a dobandi aceasta constienta, aceasta intelegere, si cum o putem face sa dea roade in vietile noastre? Voi incerca sa raspund la aceasta intrebare in doua etape: prima, privind constienta noastra asupra lumii dimprejur, care, ca niciodata in istoria crestinatatii, a devenit vrajmasul nostru constient; si a doua, privind constienta noastra asupra Ortodoxiei, despre care, ma tem, multi dintre noi cunosc cu mult mai putin decat ar trebui, cu mult mai putin decat *este necesar* a cunoaste daca dorim a o pastra.

Mai intai, din moment ce, fie ca vrem ori ca nu vrem, *suntem* in lume (si influenta ei se simte puternic chiar si intr-un loc indepartat cum este manastirea noastra de aici), trebuie sa ne confruntam cu ea si cu ispitele ei intr-un mod direct si realist, dar fara a-i ceda; in particular, trebuie sa ii pregatim pe tinerii nostri pentru ispitele cu care se confrunta si sa ii vaccinam impotriva acestor ispite. Trebuie sa fim constienti ca lumea ce ne inconjoara rareori ajuta si aproape intotdeauna impiedica cresterea copilului in adevaratul duh al ortodoxiei. Trebuie sa fim gata, in fiecare zi, sa raspundem influentei lumii cu principiile unei educatii crestine solide.

Aceasta inseamna ca ceea ce un copil invata la scoala trebuie, in mod constant, verificat si corectat acasa. Nu putem presupune ca ceea ce el invata la scoala este pur si simplu ceva afacerist si lumesc si nu are nimic de a face cu educatia sa ortodoxa. El poate invata deprinderi si lucruri folositoare (desi multe scoli din America contemporana esueaza lamentabil chiar si cu aceasta; multi profesori ne spun ca tot ce pot ei face este sa tina copii in clasa, in ordine, fara macar a-i invata ceva), dar chiar si daca primeste doar atat, invata si multe pareri si filosofii gresite. Atitudinea primara a unui copil fata de aprecierea literaturii, muzicii,

istoriei, artei, filosofiei, chiar a stiintei, si desigur a vietii si a religiei – trebuie sa vina, mai intai, nu din scoala, caci scoala ii va da toate acestea amestecate cu filosofie moderna; trebuie sa vina mai intai de acasa si de la Biserica, caci altfel el este obligat sa fie educat gresit de lumea de astazi, in care educatia publica este in cel mai bun caz agnostica, si in cel mai rau caz, in mod deschis, ateista sau anti-religioasa. Desigur, in Uniunea Sovietica toate acestea ii sunt impuse copilului, fara nici un fel de religie si cu un program activ de a-l face pe copil un ateu.

Parintii trebuie sa cunoasca cu precizie ceea ce sunt invatati copiii lor la cursurile educationale, de catre aproape toate scolile americane, si sa corecteze acasa, nu doar printr-o atitudine onesta asupra acestui subiect (mai ales intre tati si fii – un lucru foarte rar in societatea americana), dar si printr-o stabilire clara a laturii morale care lipseste cu desavarsire din educatia publica.

Parintii trebuie sa stie ce gen de muzica asculta copiii lor, ce contin filmele pe care ei le urmaresc (ascultand si privind impreuna cu ei atunci cand este necesar), la ce fel de limbaj sunt expusi si ce fel de limbaj folosesc, si sa ofere o atitudine crestina la toate acestea.

Televizorul – in caminele unde nu se gaseste suficient curaj pentru a-l arunca pe fereastra – trebuie controlat si supravegheat cu strictete pentru a evita efectele nocive ale acestui aparat care a devenit principalul promotor al atitudinilor si ideilor anti-crestine chiar acasa, mai ales catre cei tineri.

Vorbesc despre cresterea copiilor deoarece aici ii loveste mai intai lumea pe crestinii ortodocsi si ii formeaza in imaginea ei; o data ce la un copil au fost formate atitudini gresite, misiunea de a-i da o educatie crestina devine de doua ori mai dificila.

Dar nu doar copiii, ci noi toti ne confruntam cu lumea care incearca sa ne formeze intr-un anti-crestinism, prin intermediul scolilor, televiziunii, filmelor, muzicii la moda si al tuturor celorlalte influente care apasa asupra noastra, majoritatea in marile orase. Trebuie sa fim constienti ca tot acest bombardament este unul de factura unitara; are un ritm anume, ni se trimite un anumit mesaj, acest mesaj al venerarii sinelui, al relaxarii, al nepasarii, de a ne simti bine, de a parasi orice gand la cealalta lume, sub forme variate, fie in muzica, sau in filme, televiziune, sau prin ceea ce se invata in scoli, felul in care sunt accentuate subiectele, felul in care se prezinta contextul, si orice altceva; este un lucru anume care ni se prezinta. Este de fapt o educatie ateista. Trebuie sa ripostam cunoscand ceea ce lumea incearca sa ne faca, si formuland si comunicand raspunsul nostru crestin ortodox la aceasta. Sincer, urmarind modul in care familiile ortodoxe contemporane traiesc si transmit ortodoxia, s-ar parea ca aceasta batalie este mai des pierduta decat castigata. Procentul crestinilor ortodocsi care isi pastreaza ortodoxia intacta si care nu sunt schimbati in imaginea lumii de astazi, este intr-adevar mic.

Totusi, nu este necesar sa vedem lumea dimprejur ca fiind *cu totul* rea. De fapt, pentru supravietuirea ca si crestini ortodocsi trebuie sa fim indeajuns de destepti pentru a folosi orice este pozitiv in lume spre folosul nostru. Aici voi enunta, in cateva idei, ce anume putem folosi din lume, fara a parea sa aiba nimic de a face in mod direct cu ortodoxia, cu scopul a formula perspectiva noastra ortodoxa asupra lumii.

Copilul care a fost expus din frageda pruncie la muzica clasica de calitate, si si-a vazut sufletul format de ea, nu va fi nici pe departe atat de ispitit de ritmul si mesajul necizelat al rockului si al altor forme contemporane de pseudo-muzica, fata de o persoana care a crescut fara o educatie muzicala. O astfel de educatie muzicala, asa cum au spus mai multi din staretii de la Optina, rafineaza sufletul si il pregateste pentru primirea impresiilor spirituale.

Copilul care a fost educat cu literatura, teatru si lirica de calitate, si a simtit efectul lor in suflet – adica, i-au facut placere cu adevarat – nu va ajunge cu usurinta un dependent de filmele si programele de televiziune contemporane si de romanele ieftine care distrug sufletul si il indeparteaza de la calea crestina.

Copilul care a invatat sa vada frumusetea in pictura si sculptura clasica nu va fi tarat cu usurinta de perversitatea artei contemporane sau atras de produsele stridente ale publicitatii moderne si ale pornografiei.

Copilul care cunoaste cate ceva despre istoria lumii, mai ales din vremurile crestine, si despre cum traiau si gandeau alti oameni, in ce erori si capcane au cazut oamenii indepartandu-se de Dumnezeu si de poruncile Sale, si ce vieti slavite si influente au dus cand I-au fost credinciosi – vor discerne viata si filosofia vremilor noastre si nu vor avea tendinta de a urma prima filosofie sau mod de viata nou intalnite. Una din problemele fundamentale referitor la educatia copiilor in ziua de astazi este ca nu li se mai ofera in scoli un simt al istoriei. E un lucru primejdios si nefast sa lipsesti un copil de simtul istoriei. Inseamna ca el nu are nici o capacitate de a lua exemplu de la oamenii ce au trait in trecut. Si, in realitate, istoria se repeta in mod regulat. O data ce vezi aceasta, devine interesant cum au rezolvat oamenii problemele, cum au fost oamenii care s-au ridicat impotriva lui Dumnezeu si ce a rezultat de aici, si cum si-au schimbat oamenii vietile, devenind exceptii si oferind un exemplu care este trait pana in vremurile noastre. Acest simt al istoriei este un lucru extrem de important care ar trebui transmis copiilor.

In general, persoana care este o buna cunoscatoare a produselor de calitate ale culturii seculare – care in Apus aproape intotdeauna a avut implicatii clare religioasa si crestine – are o sansa mult mai mare de a duce o viata ortodoxa normala, rodnica, decat cineva care cunoaste doar cultura la moda astazi. Cel ce este convertit la ortodoxie direct din cultura „rock”, si in general oricine crede ca poate combina ortodoxia cu acel gen de cultura – are de trecut prin multe

suferinte si un drum dificil in viata inainte sa poata deveni un adevarat crestin ortodox serios care isi poate transmite credinta si celorlalti.

Fara aceasta suferinta, fara aceasta constienta, parintii ortodocsi isi vor creste copiii pentru a fi devorati de lumea contemporana. Cea mai buna cultura a lumii, primita cum se cuvine, rafineaza si dezvolta sufletul; cultura la moda astazi schilodeste si deformeaza sufletul si il impiedica sa aiba un raspuns deplin si normal la mesajul ortodoxiei.

Prin urmare, in lupta noastra impotriva duhului acestei lumi, putem folosi cele mai bune lucruri pe care lumea are a ni le oferi cu scopul de a merge dincolo de ele; tot ceea ce este bun in lume, daca suntem indeajuns de intelepti ca sa vedem, arata catre Dumnezeu, si catre Ortodoxie, si trebuie sa folosim aceasta.

Perspectiva Ortodoxa asupra lumii

Cu o asemenea atitudine – vederea atat a lucrurilor bune cat si a celor rele din lume – este cu putinta sa avem si sa *traim* o *perspectiva ortodoxa asupra lumii, adica, o perspectiva ortodoxa a tuturor aspectelor* vietii, nu doar asupra subiectelor restranse bisericesti. Exista o opinie gresita, care din nefericire este mult prea raspandita astazi, cum ca e indeajuns a avea o ortodoxie limitata la cladirea bisericii si la activitati „ortodoxe" formale, cum ar fi rugaciuni in anumite momente sau facerea semnului crucii; in toate celelalte, sustine parerea aceasta, putem fi ca oricine altcineva, luand parte la viata si cultura vremilor noastre fara nici un impediment, atat timp cat nu pacatuim.

Oricine a ajuns sa realizeze cat de profunda este Ortodoxia, si cat de deplin este angajamentul care i se cere unui crestin ortodox serios, si, de asemenea, ce fel de cerinte totalitariste are lumea contemporana asupra noastra, va vedea cu usurinta cat de gresita este aceasta parere. Cineva ori este ortodox *tot* timpul, in *fiecare* zi, in *fiecare* moment al vietii - ori nu este nicidecum cu adevarat ortodox. Ortodoxia se vadeste nu doar in vederile noastre strict religioase, ci in tot ceea ce facem si spunem. Multi dintre noi suntem extrem de necunoscatori asupra responsabilitatii crestine, religioase pe care o avem pentru partea aparent *lumeasca* a vietilor noastre. Cel cu o adevarata perspectiva ortodoxa asupra lumii, traieste toate partile vietii sale ca un Ortodox.

Deci sa intrebam acum: Cum putem alimenta si sustine aceasta perspectiva ortodoxa asupra lumii in viata noastra cotidiana? Primul si cel mai evident fel este de a fi in legatura permanenta cu sursele de hrana crestina, cu tot ceea ce Biserica ne da spre luminare si mantuire: slujbele Bisericii si Sfintele Taine, Sfanta Scriptura, Vietile Sfintilor, scrierile Sfintilor Parinti. Trebuie citite, desigur, cartile potrivite nivelului de intelegere al fiecaruia, si aplicata invatatura Bisericii la propriile circumstante de viata; atunci ele pot fi rodnice in a ne calauzi si a ne

schimba intr-un mod crestin. Dar deseori aceste surse crestine fundamentale nu au efect deplin asupra noastra, sau nu ne influenteaza cu adevarat, deoarece nu avem *atitudinea* crestina corecta asupra lor si asupra vietii crestine pe care ele ar trebui sa ne-o inspire. Voi spune acum cateva cuvinte despre cum anume ar trebui sa fie atitudinea noastra, daca dorim sa dobandim un folos real de la ele si daca vor fi pentru noi inceputul unei adevarate perspective ortodoxe asupra lumii.

Inainte de toate, hrana duhovniceasca crestina, prin insasi natura ei, este ceva viu si hranitor; daca atitudinea noastra fata de ea este doar academica si scolareasca, nu vom reusi sa obtinem folosul care ar trebui. Astfel, daca citim carti ortodoxe sau suntem interesati de ortodoxie numai pentru a fi informati – sau ca sa ne aratam cunostiintele celorlalti, inseamna ca nu i-am inteles scopul; daca invatam poruncile lui Dumnezeu si legea Bisericii Sale doar pentru a fi „corecti" si pentru a judeca „incorectitudinea" celorlalti, inseamna ca nu i-am inteles scopul. Aceste lucruri nu trebuie sa ne influenteze doar ideile, ci trebuie sa ne atinga in mod direct *vietile* si sa le schimbe. In orice vreme de mare criza a treburilor omenesti – la fel ca si vremurile critice ce ne asteapta in lumea libera – cei cei isi vor pune nadejdea in cunoasterea exterioara, in legi si canoane si in corectitudine, nu vor putea rezista. Cei puternici vor fi atunci cei a caror educatie ortodoxa le-a dat un *simt* pentru ceea ce este cu adevarat crestinesc, cei a caror ortodoxie se gaseste in inima si este capabila sa atinga alte inimi.

Nimic nu este mai tragic decat sa vezi ca cineva, crescut in ortodoxie, are anumite cunostiinte de catehism, a citit cateva din Vietile Sfintilor, are o idee de ansamblu a ceea ce inseamna Ortodoxia, intelege unele din slujbe, iar apoi este inconstient de ceea se petrece in jurul lui. Si ofera copiilor sai aceasta viata impartita in doua categorii: una este felul in care majoritatea oamenilor traiesc si cealalta este felul in care ortodocsii isi petrec Duminicile si cand citesc unele texte ortodoxe. Cand un copil este crescut astfel este foarte probabil sa nu o urmeze pe cea ortodoxa; va fi o parte extrem de redusa a vietii sale, fiindca viata contemporana este prea atragatoare, prea multi oameni o urmeaza, este prea mult o parte a realitatii de astazi, doar daca a fost invatat cu adevarat cum sa o abordeze, cum sa se pazeasca de efectele negative ale ei si cum sa se foloseasca de lucrurile bune care se afla in lume.

Prin urmare, atitudinea noastra, incepand din acest moment, trebuie sa fie cu picioarele pe pamant si *normala.* Adica, trebuie aplicata circumstantelor reale ale vietii noastre, sa nu fie un produs al imaginatiei, al tendintelor de evadare si al refuzului de a fi confruntat cu realitatile de multe ori neplacute ale lumii care ne inconjoara. O ortodoxie care este prea exaltata si prea mult cu capul in nori apartine unei sere si este incapabila de a ne ajuta in viata cotidiana, fara a mai spune ceva de mantuirea celor din jurul nostru. Lumea noastra este extrem de cruda si raneste suflete cu asprimea ei; trebuie sa raspundem inainte de toate cu dragoste crestina si intelegere, cu picioarele pe pamant, lasand isihasmul si formele avansate de rugaciune celor capabili sa le primeasca.

Deci, de asemenea, atitudinea noastra nu trebuie sa fie centrata pe sine ci sa ajunga la cei care il cauta pe Dumnezeu si viata in El. In ziua de astazi, oriunde se gaseste o comunitate ortodoxa majora, ispita este de a o transforma intr-o societate a multumirii de sine si a incantarii cu virtutile si realizarile noastre ortodoxe: frumusetea bisericilor noastre si a ornamentelor din ele, maretia slujbelor noastre, chiar si puritatea doctrinei noastre. Dar adevarata viata crestina, chiar din timpul Apostolilor, a fost nedespartita de impartasirea ei catre ceilalti. O ortodoxie care traieste prin aceasta lumineaza inspre ceilalti – si nu este nevoie de a contura un „departament misionar" pentru a face aceasta; focul adevaratului crestinism se impartaseste singur. Daca ortodoxia noastra este doar ceva tinut pentru noi insine, si ne laudam cu ea, atunci suntem mortul care ingroapa mortul – exact starea multor parohii ortodoxe astazi, chiar si a celor cu un numar mare de tineri, daca nu aprofundeaza credinta lor. Nu e suficient sa zicem ca tinerii merg la biserica. Trebuie sa ne intrebam ce anume primesc ei din biserica, ce anume iau de la biserica, si, daca nu fac ortodoxia o parte a intregii lor vieti, atunci chiar ca nu este indeajuns sa spunem ca ei se duc la biserica.

Asemenea, atitudinea noastra trebuie sa fi iubitoare si iertatoare. Un soi de duritate s-a strecurat in viata ortodoxa de azi: „Acest om e un eretic; nu te apropia de el"; „acela e ortodox, aparent, dar nu poti fi sigur cu adevarat"; „cel de acolo e cu siguranta un spion". Nimeni nu neaga ca Biserica este astazi inconjurata de dusmani, sau ca sunt unii ce se vor injosi sa profite de increderea si confidenta noastra. Dar asa a fost de pe vremea apostolilor, si viata crestina a fost intotdeauna oarecum riscanta in acest fel practic. Chiar daca se profita uneori de pe urma noastra si trebuie sa aratam o oarecare precautie in aceasta privinta, tot nu putem renunta la atitudinea noastra primara de dragoste si de incredere fara de care vom pierde una din temeliile vietii noastre crestine. Lumea, care nu il are pe Hristos, trebuie sa fie neincrezatoare si rece, dar crestinii, din contra, *trebuie* sa fie plini de dragoste si deschidere, sau altfel vom pierde esenta lui Hristos din noi si vom deveni la fel ca si lumea, buni de aruncat si de calcat in picioare. Un pic de smerenie cand privim la noi insine ne-ar ajuta sa fim mai darnici si iertatori cu greselile altora. Ne face o imensa placere sa ii judecam pe ceilalti pentru ciudatenia comportamentului lor; le spunem „ticniti" sau „convertiti nebuni". Este adevarat ca trebuie sa ne pazim de oameni intr-adevar dezechilibrati, care ne pot face mult rau in Biserica. Dar ce crestin ortodox serios din ziua de azi nu e un pic „nebun"? Nu ne potrivim in tiparele acestei lumi; daca o facem, in lumea de *astazi*, nu suntem niste crestini seriosi. Astazi, adevaratul crestin nu poate fi acasa in lume; nu are ce face decat a se simti si a fi considerat de ceilalti ca fiind un pic „nebun". Doar pastrarea vie astazi a idealului din alta lume al crestinismului, sau botezul ca adult, sau rugaciunea serioasa, sunt suficiente pentru a fi internat intr-un spital de nebuni in Uniunea Sovietica si in multe alte tari, iar aceste tari deschid calea pentru ca restul lumii se le urmeze.

Prin urmare, sa nu ne fie frica sa fim socotiti un pic „nebuni” de lume, si sa continuam a practica iubirea si iertarea crestina pe care lumea nu le va putea intelege niciodata, dar dupa care tanjeste in inima.

In cele din urma, atitudinea noastra crestina trebuie sa fie ceea ce, in lipsa unui alt cuvant, voi numi *inocenta*. Azi lumea pune mare pret pe sofisticare, pe a avea experienta lumii, pe a fi „profesionist”. Ortodoxia nu pune pret pe aceste calitati; ele omoara sufletul crestin. Si totusi acestea se strecoara in mod constant in Biserica si in vietile noastre. Cat de des pot fi auziti mai ales convertiti entuziasti, exprimandu-si dorinta de a vizita marile centre ortodoxe, catedralele si manastirile unde candva mii de credinciosi se adunau, unde peste tot conversatia este despre cele ale Bisericii, si unde cineva poate simti cat de important este ortodoxul, in cele din urma. Ca ortodoxia este o picatura intr-un ocean cand te uiti la intreaga societate, dar in marile catedrale si manastiri sunt atat de multi oameni, incat pare sa fie cu adevarat un lucru important. Si cat de des ii vede cineva pe acesti oameni intr-o stare jalnica dupa ce si-au indeplinit dorinta, intorcandu-se din „marile centre ortodoxe” amari si nesatisfacuti, plini de barfe si critici la adresa bisericii lumesti, nerabdatori inainte de toate sa fie „corecti” si „in regula” si avand experienta lumii asupra treburilor bisericii. Intr-un cuvant, si-au pierdut inocenta, carecterul nelumesc, lasandu-se purtati de fascinatia lor pentru latura lumeasca a vietii Bisericii.

In diferite feluri, aceasta este o ispita pentru noi toti, si trebuie sa o luptam neingaduindu-ne sa pretuim in mod exagerat partea exterioara a Bisericii, ci mereu sa ne intoarcem la „singurul lucru de folos”: Hristos si mantuirea sufletelor noastre de aceasta generatie netrebnica. Nu trebuie sa fim ignoranti asupra a ceea ce se intampla in lume si in Biserica – de fapt, trebuie sa stim pentru noi insine – dar cunoasterea noastra trebuie sa fie practica, simpla si onesta, nu sofisticata si lumeasca.

Concluzie

Este evident pentru orice crestin ortodox care este constient de ceea ce se intampla in jurul lui astazi, ca lumea se apropie de sfarsit. Semnele vremilor sunt atat de evidente incat s-ar putea spune ca lumea se prabuseste spre sfarsit.

Care sunt unele din aceste semne?

- Anormalitatea lumii. Niciodata asemenea manifestari si comportamente, ciudate si nefiresti, nu au fost acceptate ca un fel de a fi precum in zilele noastre. Uitati-va doar la lumea dimprejur: ce se gaseste in ziare, ce fel de filme ruleaza, ce este la televizor, ce anume gasesc oamenii ca este interesant si distractiv, la ce rad ei; este cu totul ciudat. Si sunt oameni care incurajeaza deliberat acestea,

desigur, pentru folosul lor banesc, si fiindca aceasta este moda, caci exista o cerere anormala pentru acest fel de lucruri.

- Razboaiele si zvonurile de razboaie, fiecare tot mai rece si nemilos decat cel dinainte, toate fiind eclipsate de amenintarea razboi nuclear mondial de neconceput, care ar putea fi declansat prin atingerea unui buton.

- Raspandirea dezastrelor naturale: cutremure, si acum vulcani – cel mai recent formandu-se nu departe de aici, langa parcul Yosemite, in California centrala – care deja modifica tiparele climatice ale lumii.

- Centralizarea crescanda a informatiei si a puterii asupra individului, reprezentata in particular de noul si imensul computer din Luxemburg, care are capacitatea de a pastra dosare cu informatii despre orice om in viata; numarul sau de cod este 666 si este supranumit „fiara" de catre cei ce lucreaza la el. Pentru a facilita lucrul cu asemenea computere, guvernul american intentioneaza sa inceapa din 1984 eliberarea catre persoane unor carti de Asigurare Sociala cu un numar (aparent continand numarul de cod 666) imprimat pe mana lor drapta sau pe frunte – exact conditia care va predomina, potrivit Apocalipsei (cap. 13), in timpul domniei antihristului. Desigur, nu inseamna ca prima persoana care va fi imprimata cu 666 este antihristul, sau slujitorul antihristului, dar o data ce te vei obisnui cu aceasta, cine va putea rezista? Mai intai te vor antrena si apoi te vor face sa ii te inchini lui.

- Iarasi, cresterea numarului hristosilor falsi si al falsilor antihristi. Cel mai recent candidat doar in aceasta vara a cheltuit probabil milioane de dolari facand publicitate aparitiei sale iminente pe televizoarele intregii lumi, promitand sa prezinte in acel moment un „mesaj telepatic" tuturor locuitorilor lumii. In afara oricaror puteri oculte care ar putea fi implicate in asemenea evenimente, deja cunoastem destul de bine posibilitatile de prezentare a mesajelor subliminale prin radio si mai ales prin televiziune, precum si faptul ca aceasta poate fi facuta de oricine ce poseda tehnologia de penetrare a semnalele normale de radio si televiziune, fara sa conteze cate legi ar putea fi impotriva.

- Primirea cu adevarat ciudata facuta noului film de care toata lumea in America vorbeste si il priveste: „E.T.", care a facut ca efectiv milioane de oameni aparent normali sa isi exprime afectiunea si dragostea pentru erou, un „salvator" din spatiul extraterestru care este in mod evident un demon – o pregatire vadita pentru venerarea Antihristului ce va veni. (Si, incidental, recenzorul cinematografic al ziarului oficial al Arhidiocezei Grecesti din America, un preot ortodox, a recomandat din toata inima acest film ortodocsilor, spunand ca este un film minunat, care ne poate invata despre dragoste, si ca toata lumea ar trebui sa il vada. Este un contrast vadit intre oamenii care incearca sa fie constienti de ceea ce se intampla, si cei care se lasa purtati de dispozitia vremilor.)

As putea continua cu detalii ca acestea, dar scopul meu nu este de a va infricosa, ci de a va face constienti de ceea ce se intampla in jurul nostru. E mult mai tarziu decat ne inchipuim; Apocalipsa este *acum.* Si cat de tragic este sa vezi crestini, si mai inainte de toate tineri ortodocsi, cu aceasta tragedie incalculabila atarnandu-le deasupra capetelor, care cred ca pot continua ceea ce numesc ei o "viata normala" in aceste vremuri groaznice, luand parte pe de-a intregul la capriciile acestei generatii prostesti, adoratoare de sine, complet nestiutori ca "paradisul nebunilor" in care traim este pe punctul de se prabusi, cu desavarsire nepregatiti pentru vremurile deznadajduite care ne stau inainte. Nici macar nu mai este vorba de a fi un crestin ortodox "bun" sau "slab", acum problema este: va dainui pana la sfarsit Credinta noastra? Cu multi, nu va dainui; Antihristul ce va veni va fi prea atragator, prea mult in duhul lucrurilor lumesti, incat *majoritatea* oamenilor nici macar nu isi vor da seama ca si-au pierdut crestinatatea inchinandu-i-se lui.

Totusi chemarea lui Hristos ni se face auzita; sa incepem a-i urma. Cea mai limpede exprimare in ziua de astazi a acestei chemari vine din lumea ateista inrobita, unde exista suferinta reala pentru Hristos si o seriozitate a vietii pe care noi o pierdem cu repeziciune sau am deja pierdut-o. Un preot ortodox din Romania, Par. Gheorghe Calciu, se gaseste acum aproape de moarte intr-o inchisoare comunista pentru indrazneala de a-i provoca pe tinerii seminaristi si studenti sa-si lase deoparte supunerea orbeasca fata de duhul vremilor si sa se apropie nevointelor pentru Hristos. Dupa ce vorbeste de goliciunea ateismului, el le zice tinerilor de astazi: "Va chem catre o lupta mult mai inalta, catre renuntarea deplina, catre un act de curaj ce sfideaza ratiunea. Va chem catre Dumnezeu. Catre Cel ce transcende lumea pentru ca voi sa puteti cunoaste un rai nesfarsit de bucurie duhovniceasca, raiul dupa care bajbaiti acum in iadul propriu, si pe care il cautati chiar si intr-o stare de revolta neintentionata… Iisus v-a iubit dintotdeauna, dar acum aveti optiunea sa raspundeti invitatiei Sale. Drept raspuns, sunteti hotarati sa mergeti si sa purtati rodul ce va dainui. Sa fiti propovaduitori ai lui Hristos in lumea in care traiti. Sa va iubiti aproapele ca pe voi insiva si sa ii faceti pe toti oamenii prietenii vostri. Sa declarati prin fiecare fapta dragostea aceasta fara de asemanare si netarmurita care l-a ridicat pe om de la starea de rob la cea de prieten al lui Dumnezeu. Sa fiti prooroci ai acestei iubiri eliberatoare, care va va izbavi de toate constrangerile, redandu-va integritatea pe masura ce va jertfiti lui Dumnezeu."

Par. Gheorghe, vorbind tinerilor care au putina inspiratie sa slujeasca Bisericii lui Hristos deoarece au acceptat parerea lumeasca (obisnuita si printre noi, in lumea libera) ca Biserica este numai o grupare de cladiri sau o organizatie lumeasca, ii cheama la o constienta mai profunda a Bisericii lui Hristos si a faptului ca "apartenenta formala" la ea este insuficienta pentru a ne mantui.

„Biserica lui Hristos traieste si este libera. In ea ne miscam si vietuim, intru Hristos Cel care este Capul ei. In El avem libertate deplina. In Biserica cunoastem adevarul si adevarul ne va face liberi (Ioan 8:32). Esti in Biserica lui

Hristos de fiecare data cand il ridici pe cel cazut in intristare, ori cand faci milostenie celui sarac, si il vizitezi pe cel bolnav. Esti in Biserica lui Hristos cand esti bun si intelegator, cand refuzi sa te manii pe fratele tau, chiar si atunci cand ti-a ranit sentimentele. Esti in Biserica lui Hristos cand te rogi: <<Doamne, iarta-l.>> Cand muncesti cinstit la slujba ta, intorcandu-te obosit seara acasa, dar cu zambetul pe buze; cand rasplatesti raul cu dragostea - esti in Biserica lui Hristos. Nu vezi, asadar, tinere prieten, cat de aproape este Biserica lui Hristos? Tu esti Petru si Dumnezeu si-a cladit Biserica Sa pe tine. Tu esti piatra Bisericii Sale impotriva careia nimic nu poate izbandi... Sa cladim biserici cu credinta noastra, biserici pe care nici o putere omeneasca nu le poate dobori, o biserica a carei temelie este Hristos... Simte-l pe fratele tau langa tine. Nu intreba niciodata: <<Cine e el?>> Mai degraba zi: <<Nu e un strain; este fratele meu. Este Biserica lui Hristos la fel ca si mine>>."

Cu o astfel de chemare in inimi, sa incepem a apartine cu adevarat Bisericii lui Hristos, Biserica Ortodoxa. Apartenenta exterioara nu este suficienta; ceva trebuie sa se miste in noi ca sa ne faca deosebiti de lumea dimprejur, chiar daca aceasta lume isi zice „crestina" si chiar „ortodoxa". Sa pastram si sa intretinem acele calitati ale adevaratei perspective ortodoxe asupra lumii pe care le-am mentionat mai devreme: o atitudine vie, normala, iubitoare si iertatoare, nu centrata asupra sinelui, pastrandu-ne inocenta si caracterul nelumesc, chiar cu o constienta deplina si smerita a pacatosiei proprii si a puterii ispitelor lumesti din jurul nostru. Daca traim cu adevarat aceasta perspectiva ortodoxa asupra lumii, credinta noastra va supravietui socurilor care ne asteapta si va fi o sursa de inspiratie si mantuire, pentru cei ce inca il vor mai cauta pe Hristos, printre ruinele omenirii, care au inceput deja sa apara din ziua de astazi.

*Aparut in **„The Orthodox Word"***

Vol. 18, Nr. 4 (105) iulie-august, 1982

Traducerea: Radu Hagiu